

Electroconvulsive therapy

About your rights

Електроконвулзивна терапија

За вашите права

Macedonian

Краток преглед

Ако вашиот психијатар препорача да имате електроконвулзивна терапија (ЕКТ) [(electroconvulsive therapy (ECT))] вие:

- ќе добиете информации за ЕКТ и може да поставувате прашања за неа
- имате право да ја одбиете ЕКТ ако сте во состојба да дадете информирана согласност за ЕКТ
- имате право да добиете медицински и правни совети
- имате право да добиете второ мислење од психијатар за ЕКТ
- имате право со вас да имате пријател, роднина или правник за да ве претставува
- може да се жалите за вашето лекување
- имате права според *Повелбата за човечки права и одговорности*.

Може да побарате од некој член на тимот што ве лекува, пријател, роднина, правник, застапник или посетител од заедницата да ви помогне околу овие прашања, или да стапите во контакт со некоја од организациите наведени на крајот од оваа брошура.

Електроконвулзивна терапија

За вашите права

Брошурава ви е дадена бидејќи вашиот доктор или психијатар препорачал дека ЕКТ ќе ви користи. Брошурава содржи информации за третманот и вашите права и овластувања според *Законот за ментално здравје 1986*.

Вашиот психијатар или член на тимот што ве лекува ќе разговара со вас за овие информации и за вашите права и овластувања, и ќе одговори на вашите прашања.

Овие информации мора да бидат објаснети на јазик или начин што вие може да ги разберете. Оваа брошура е исто така преведена на повеќе јазици. Може да прашате некој член на тимот што ве лекува дали брошурата е на располагање на вашиот јазик.

Содржина

ЕКТ: вашите права и овластувања	2
ЕКТ: информации за третманот	3
Жалби	5
Важни контакти	6

Телефонска информативна линија

Снимени информации за електроконвулзивната терапија може да слушате на повеќе јазици ако се јавите на телефонската информативна линија.

Телефонските броеви се наведени на задната страница на оваа брошура.

Линиите се отворени 24 часа дневно, седум дена во неделата.

A Victorian
Government
initiative

Примероци на Законот за ментално здравје може да се добијат во службата за ментално здравје.

Ако во било кое време имате прашања за овие информации или за вашите права, побарајте некој да ви ги објасни. Тоа може да го побарате од некој член на тимот што ве лекува, пријател, роднина, правник, застапник или посетител од заедницата.

Повелба за човечки права и одговорности

Цел на Законот за Викториската повелба за човечки права и одговорности 2006 е да промовира и заштити извесни човечки права. Повелбата ги дефинира заштитените права и ги обврзува јавните служби за ментално здравје да делуваат во согласност со тие права.

Во Повелбата исто така конкретно се наведува кога и како правата може да бидат ограничени со закон. На пример, според Законот за ментално здравје, вие може да бидете затворени во некоја служба за ментално здравје ако е тоа неопходно за да се заштити вашето здравје или безбедност, или безбедноста на други лица. Меѓутоа, секое ограничување на вашата слобода и секое мешање во вашите права, приватност и самопочитување мора да се одржува на неопходниот минимум, зависно од околностите.

Ако имате некои прашања за Повелбата или за тоа како таа може да влијае врз вашиот третман, стапете во контакт со некоја од организациите наведени на крајот од оваа брошура.

ЕКТ: вашите права и овластувања

Вашиот психијатар ќе зборува со вас за ЕКТ и ќе ви објасни како таа делува и како може да помогне во лекувањето на вашата болест. Психијатарот ќе разговара со вас за можните придружни ефекти и алтернативни третмани, ќе го побара вашето мислење и ќе одговори на секое ваше прашање.

Кога со вашиот психијатар ќе разговарате за ЕКТ, со вас може да имате некој што ќе ви даде поддршка. Имате право со вас да имате некој пријател, роднина, правник или застапник за да ве претставуваат пред да дадете согласност за ЕКТ.

Совет и второ мислење

Ваше право е да добиете правни и медицински совети. Исто така е ваше право да добиете второ мислење дали ви треба ЕКТ. Службеникот задолжен за вашиот случај (case manager) или психијатарот може

да организираат да добиете второ мислење во службата за ментално здравје или да ви помогнат да изберете сопствен психијатар. Ако се одлучите за приватен психијатар, може да треба да го платите.

Давање согласност за ЕКТ

Ако сте способни да дадете информирана согласност, ЕКТ може да ви се даде само ако се согласите. Тоа значи дека ако сте способни да дадете информирана согласност, вие имате право да одбиете ЕКТ.

Информирана согласност

Информирана согласност е кога вие се согласувате да добиете ЕКТ откако ви било речено:

- што опфаќа ЕКТ
- која е користа, непријатностите и ризиците од ЕКТ
- за сите други третмани што може да ви користат
- биле дадени одговори на секое ваше прашање за ЕКТ и вие сте ги разбрале одговорите
- дали лицето кое ја препорачува ЕКТ или докторот што ќе ја изврши ЕКТ имаат било каква финансиска врска со службата, болницата или клиниката каде ЕКТ ќе биде извршена
- вашите законски права и други овластувања.

Пред да одлучите дали сакате да имате ЕКТ, важно е да бидете добро информирани. Ако имате било какви прашања, треба да ги поставите на вашиот психијатар или да побарате совет од некој пријател, роднина, правник или застапник, или од некоја од организациите наведени на крајот од оваа брошура.

Ако се согласите да добиете ЕКТ, од вас ќе биде побарано да потпишете еден формулар со кој изјавувате дека сте дале информирана согласност.

Вашиот психијатар ќе разговара со вас колку третмани се препорачани. Вие може да се согласите да добиете најмногу шест третмани. Ако вашиот доктор верува дека ви требаат повеќе од првичните шест третмани, од вас ќе биде побарано да дадете согласност за секоја натамошна серија од најмногу шест третмани.

Повлекување на согласност за ЕКТ

Ако сте се согласиле да имате ЕКТ, но потоа сте се премислиле, имате право да ја повлечете согласноста во секое време. Третманите ќе бидат запрени освен во случај кога вашиот психијатар смета дека не сте способни да дадете информирана согласност. Ако сакате да ја повлечете вашата согласност, треба да разговарате со вашиот психијатар. Запаметете дека со

вас може да имате некој пријател, роднина, правник или застапник за да ви помогне или ве претставува.

Ако не сте способни да дадете информирана согласност

Ако не сте способни да дадете информирана согласност за ЕКТ, вашиот психијатар може да даде согласност за ЕКТ наместо вас, ако е уверен дека:

- ЕКТ е неопходна, и
- постои веројатност вашата физичка или ментална состојба да се влоши ако не добиете ЕКТ, и
- биле разгледани користа и ризиците од ЕКТ и од бил кој друг третман што може да ви користи.

Вашиот психијатар ќе разговара со вас за ЕКТ пред да биде извршен третманот. Разумни напори ќе бидат направени да се извести вашиот примарен негувател (роднина или пријател кој е првенствено задолжен да ви укажува поддршка или нега) или вашиот старател (ако го имате) за предложената ЕКТ.

Итно ЕКТ

Ако ЕКТ ви е итно потребна поради природата на вашата ментална болест, третманот може да ви биде направен без ваша согласност. Ако тоа се случи, вашиот психијатар ќе ви објасни зошто третманот е итно потребен.

ЕКТ: информации за третманот

Ова поглавје на брошурава содржи информации за ЕКТ.

Многу години ЕКТ се користи како ефикасен начин за лекување на некои тешки метални болести.

Истражувањата ја докажаа ефикасноста на ЕКТ.

Последниве години таа метода е усовршена за да се добијат подобри резултати со помалку придружни ефекти. Вашиот психијатар ќе разговара со вас зошто ЕКТ е препорачана во вашиот случај и кои други корисни третмани се на располагање. Важно е вие да бидете добро информирани за ЕКТ. Прашајте го вашиот психијатар или друг член на тимот што ве лекува ако имате прашања или проблеми во врска со ЕКТ.

Што е ЕКТ?

ЕКТ е медицинска постапка што ја изведуваат доктори. На пациентот му се дава тотална анестезија и едно средство за опуштање на мускулите. Откако тие ќе почнат целосно да делуваат, мозокот на пациентот се стимулира со куса и контролирана серија на електрични импулси преку електроди ставени на прецизно одредени места на главата на пациентот. Тоа стимулирање предизвикува грч во мозокот, кој трае најмногу две минути. Поради средството за опуштање на мускули и анестезијата, телото на пациентот не се грчи и пациентот не чувствува болка. Пациентот се разбудува по пет до десет минути, како што би се разбудил по мала операција.

ЕКТ обично се состои од шест до 12 третмани што се прават три пати неделно во период од околу еден месец. Вашиот психијатар ќе разговара со вас колку третмани би можело да ви требаат.

Кога се користи ЕКТ?

ЕКТ е корисна за случаи на длабока депресија, манија, некои форми на шизофренија и мал број други ментални и невролошки пореметувања. Таа може да се користи кога лековите не делувале. Исто така, таа може да се користи кај луѓе кои имаат сериозни придружни ефекти од лекови или кои поради некоја медицинска состојба не можат безбедно да примаат лекови. ЕКТ исто така се користи во ситуации опасни по живот, кога лекови нема да делуваат доволно брзо. Таа е особено корисна кај луѓе во длабока депресија и кај тие кои можеби се наклонети кон самоубиство.

Одлуката за примена на ЕКТ е заснована врз темелна физичка и психијатриска процена на пациентот, земајќи ги предвид видот на болеста, степенот на страдање, очекуваните резултати и прогнозите за иднината на пациентот ако не добие ЕКТ. Кога ризикот од самоубиство е голем или кога некој сериозно болен не може да јаде или пие, ЕКТ може да му го спаси животот.

Што во случај на бременост?

Вие мора да му кажете на докторот ако постои и најмала шанса дека сте трудни. При одлучувањето дали трудна жена да биде лекувана со ЕКТ или не, треба да се земат предвид ризиците поврзани со други третмани, ризиците по мајката и плодот ако не биде применета ЕКТ и секоја компликација при бременост што може да ги зголеми ризиците од ЕКТ или од анестезија.

Дали ЕКТ може да предизвика оштетување на мозокот?

Не, нема докази дека ЕКТ предизвикува оштетување на мозокот или било какви штетни промени на личноста.

Што треба да сторам пред ЕКТ?

Не смеете да јадете или пиете никаква течност или вода најмалку шест часа пред ЕКТ, за да се обезбеди дека стомакот ви е празен. Тоа се нарекува „постење“. Ако нешто сте изеле или испиле во текот на „постот“, тоа мора да му го кажете на болничарскиот или медицинскиот персонал пред третманот.

Дали треба да продолжам со земањето лекови?

Вашиот доктор може ќе треба да ви ги смени лековите, бидејќи некои лекови може да влијаат врз тоа колку добро ЕКТ ќе делува. Утрото на денот на третманот може да земете некои лекови, но само со мала голтка вода.

Како се изведува ЕКТ?

Пред првиот ЕКТ третман вие ќе бидете прегледани за да се обезбеди дека сте способни да добиете краткотрајна тотална анестезија и ЕКТ. Потоа од вас ќе биде побарано да чекате во чекалната пред да бидете воведени во просторијата за лекување каде ќе легнете на подвижен кревет. На вашето тело персоналот ќе прицврсти:

- на раката или ногата, или на двете - манжетна за мерење на крвниот притисок
- на прстот - една мала направа за контрола на пулсот и нивото на кислород во крвта
- на челото и зад ушите - мали електроди за снимање на електричната активност на мозокот за време на третманот
- преку носот и устата - маска за кислород. Тоа е со цел вашето тело и мозок да се подготват за дополнителната краткотрајна активност што ќе се случи за време на третманот.

Дополнителна опрема може да биде користена ако постојат дополнителни фактори на ризик кои се познати од вашата медицинска историја, прегледи или тестови.

Ќе ви биде дадена тотална анестезија со краткотрајно делување, такашто ќе заспиете и нема да го чувствувате или се сеќавате на третманот.

Лекот за анестезија ќе ви биде ставен во вена со инјекција, за да делува брзо и добро. Еден доктор специјализиран за анестезија (анестезиолог) ќе биде присутен и ќе го дава анестетикот. Исто така, ќе ви биде дадено и средство за опуштање на мускулите.

Третманот ќе го изврши доктор специјално обучен за ЕКТ. Докторот става мали електроди на вашата глава и пушта одредено количество електрицитет во еден дел од мозокот, за да предизвика грч. Грчот ќе трае најмногу две минути. За време на третманот, анестезиологот ќе продолжи да ви дава кислород преку маската на лице и да го надгледува бројот на отчукувања на вашето срце и нивото на кислород. Анестезиологот и докторот ќе лекуваат било која реакција на третманот.

Вие нема да чувствувате или паметите ништо од самиот третман, затоа што ќе спиеете од лекот за анестезија. Неколку минути по третманот дејството на анестетикот ќе престане и вие ќе се разбудите. Во меѓувреме, ќе бидете префрлени во соба за опоравување каде за вас ќе се грижат додека не бидете доволно свесни за да се вратите во болничкото одделение. Ако имате дневна процедура на ЕКТ, вие може да треба да чекате неколку часа во соба за опоравување или болничко одделение додека не се утврди дека сте спремни да заминете дома.

Откако ќе се разбудите, извесно време ќе бидете ошумоглавени од лекот за анестезија и грчот. Обично ќе може да јадете околу 15-20 минути по третманот.

Кои се ризиците и користа од ЕКТ?

Вашиот психијатар ќе разговара со вас за очекуваната корист од ЕКТ. Таа може да биде различна, зависно од природата и сериозноста на вашата болест, но општо земено ЕКТ ќе ја подобри вашата способност да размислувате и ќе ги врати вашите чувства во поздрава состојба.

Кај сите видови лекување постојат ризици и придружни ефекти – дури и нелекувањето носи ризици. Ризиците и придружните ефекти на ЕКТ вклучуваат:

- Кај вас може да се јават придружни ефекти од анестетикот, како што се главоболка, мачнина и повраќање. Тоа треба да му го кажете на персоналот што се грижи за вас и тие ќе можат да ви дадат лекови што ќе ви помогнат.
- Може да добиете болки во мускулите како резултат на средството за опуштање на мускулите или на активноста на мускулите предизвикана од грчот.

- Анестетикот ќе влијае врз вашата способност на расудување во првите 24 часа. Во тој период **вие не смеете да:**
  - возите ниеден вид возило
  - работите со машини, вклучувајќи опрема за готвење
  - донесувате важни одлуки или потпишувате правни документи
  - пиете алкохол, земате некое друго средство што влијае врз свеста или да пушите, бидејќи тоа може да предизвика реакција со лекот за анестезија.
- Може да има влијание врз вашето краткорочно памтење:
  - Веднаш по ЕКТ, мнозинството луѓе еден кус период се збунети и не се сеќаваат на самиот третман.
  - Во текот на серијата третмани со ЕКТ, може да биде потешко да се запаметат нови информации, иако оваа тешкотија исчезнува неколку дена или недели по завршувањето на серијата третмани со ЕКТ. Некои луѓе исто така пријавуваат делумно губење на сеќавањето на настани што се случиле во деновите, неделите или месеците пред ЕКТ. Додека поголемиот дел од тие сеќавања обично се враќаат неколку дена или месеци по ЕКТ, некои луѓе имаат пријавено подолготрајни проблеми да се сетат на тие настани. Помалку е веројатно ЕКТ да влијае врз сеќавањето на настани од вашето минато.
  - Иако сеќавањето на некои конкретни настани од периодот кога имавте ЕКТ може да не се врати, вашето севкупно памтење ќе се подобри во неделите и месеците по третманот.
  - Вашите доктори се свесни за можните проблеми со сеќавањето и ќе препишат најдобри методи на лекување кои во најголема можна мерка ќе го одбегнат влијанието врз вашето памтење.
- Некои други придружни ефекти се помалку чести, а некои се крајно ретки:
  - Постои помалку вообичаен ризик од медицински компликации како што се невоедначен пулс и ритам на срцето. Може да се појави привремено покачување на крвниот притисок и на бројот на отчукувањата на срцето, за потоа да дојде до забавување на работата на срцето.

- Како при секоја тотална анестезија, постои многу мал ризик од смрт, но со модерната ЕКТ и анестезија со кратко дејство тој ризик е сега исклучително мал. Срцев напад, мозочен удар или повреди поради грчење на мускулите се исто така исклучително ретки. Опрема за вештачко дишење и постапки во итни случаи се веднаш на располагање ако нешто не биде во ред.

Дали ќе ми треба натамошно лекување?

Иако вашата болест може да биде лекувана со една серија ЕКТ третмани, болеста може да се врати откако серијата ќе заврши. За да се спречи тоа, вашиот доктор ќе разговара со вас за натамошното лекување што може да ви треба откако серијата ЕКТ третмани ќе заврши, како што се:

- лекови
- ЕКТ за одржување
- психотерапија.

Жалби

Односот кон вас треба да биде со достоинство и почитување, и да бидете заштитени од малтретирање кога ќе добиете ЕКТ. Ако сте незадоволни со било кој дел од вашето лекување или нега, може да се жалите. За почеток, може да се жалите на службеникот задолжен за вашиот случај (case manager), главната медицинската сестра (primary nurse) или друг член на тимот што ве лекува, службеникот задолжен за жалби (complaints liaison officer) или советникот за странки (consumer consultant) во болницата, или на директорот на психијатрија во службата за ментално здравје.

Вие исто така може директно да се жалите до Началникот на здравствени служби (Health Services Commissioner) на телефонот 8601 5200 или на Главниот психијатар (Chief Psychiatrist) на 1300 767 299.

Ако ви треба помош во врска со вашата жалба, вие може да побарате да ви помогне некој во кого имате доверба. Тоа може да биде член на тимот што ве лекува, пријател, роднина, правник или посетител од заедницата.

Важни контакти

Организациите со кои може да стапите во контакт за помош и повеќе информации се наведени во продолжение.

- **Посетители од заедницата (Community visitors)** се лица кои ги посетуваат службите за душевно здравје барем еднаш месечно за да ја разгледаат соодветноста на службите и објектите за лекување и нега на пациенти, ги испитуваат поплаките и известуваат за нивното разгледување и испитување.
5. кат 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9603 9500
Бесплатен повик: 1300 309 337
  - **Правниот центар за душевно здравје (Mental Health Legal Centre)** е независна правна служба специјализирана за правни прашања во врска со душевното здравје. Таа може да уреди да бидете застапувани на состаноците на Одборот за ревизија на душевно здравје или да ви даде совет во врска со други правни работи.
9. кат, 10–16 Queen Street, Melbourne 3000
Телефон: 9629 4422
Бесплатен повик: 1800 555 887
  - **Викториска правна помош (Victoria Legal Aid)** овозможува бесплатни правни совети за разни прашања. Може исто така да овозможи правна помош доколку не можете да си дозволите приватен адвокат и може да ви помогне со правно застапување на состаноците со Одборот за ревизија на душевното здравје.
350 Queen Street, Melbourne 3000
Телефон: 9269 0234
Бесплатен повик: 1800 677 402
  - **Јавниот застапник (Public Advocate)** помага, советува и застапува лица со сериозни жалби во врска со службите за душевно здравје и онеспособени лица и во врска со лекувањето.
5. кат, 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9603 9500
Бесплатен повик: 1300 309 337
  - **Викториската комисија за човечки права и еднакви можности (Victorian Equal Opportunity and Human Rights Commission)** им помага на луѓето да ги разрешат жалбите во врска со дискриминација, има посебни функции во врска со *Повелбата за човечки права и обврски* и може да дава совети во врска со повелбата. Услугите вклучуваат линија за распрашување, како и доверлива, бесплатна и објективна служба за решавање на жалбите.
3. кат, 380 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9281 7100
Бесплатен повик: 1800 13 41 42
Веб страница: www.humanrightscommission.vic.gov.au
  - **Главниот психијатар (Chief Psychiatrist)** е виш службеник на Одделот за општествени услуги, назначен според Законот за душевно здравје, со посебни надлежности во однос на лицата кои добиваат услуги во врска со душевното здравје. Тоа вклучува и право да испитува жалби и други прашања и да преземе неопходни дејствија.
50 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9096 7571
Бесплатен повик: 1300 767 299
  - **Началникот на здравствените служби (Health Services Commissioner)** е независен началник кој ги испитува и помага во решавањето на поплаките од корисниците на здравствената нега во врска со здравствените услуги, вклучувајќи ги и службите за душевно здравје. Началникот може да им помогне на пациентите да добијат пристап до нивните здравствени информации.
30. кат, 570 Bourke Street, Melbourne 3000
Телефон: 8601 5200
Бесплатен повик: 1800 136 066
  - **Правобранителот (Ombudsman)** ги испитува поплаките во врска со државните оддели.
3. кат, 459 Collins Street, Melbourne 3000
Телефон: 9613 6222
Бесплатен повик: 1800 806 314
  - **Одборот за ревизија на душевно здравје (Mental Health Review Board)** е независен трибунал, кој ги разгледува жалби на пациентите што се лекуваат принудно, пациенти што се под наредба на принудно лекување и пациентите под надзор, кои сакаат да им биде укинат нивниот статус на принудно лекување. Тој исто така автоматски врши ревизија на случаите на овие пациенти.
30. кат, Marland House,
570 Bourke Street, Melbourne 3000
Телефон: 8601 5270
Бесплатен повик: 1800 242 703
Факс: 8601 5299
Електронска пошта: mhrb@mhrb.vic.gov.au
Интернет страница: www.mhrb.vic.gov.au
- За други локални организации и групи за поддршка кои би можеле да ви помогнат исто така може да го прашате службеникот задолжен за вашиот случај (case manager) или кој и да е член на тимот што ве лекува.

Печатени брошури од серијата 'За вашите права':

- Принудни пациенти (*Involuntary patients*)
- Наредби за ограничено принудно лекување (*Restricted involuntary treatment orders*)
- Пациенти под надзор (*Security patients*)
- Форензички пациенти (*Forensic patients*)
- Електроконвулзивна терапија (*Electroconvulsive therapy*)
- Големо непсихијатриско лекување (*Major non-psychiatric treatment*)
- Наредби за надгледување без надзор (*Non-custodial supervision orders*)

Други брошури од серијата 'За вашите права':

- Форензички пациенти (во затвор и со налог за преодно отстранување) (*Forensic (remand and interim disposition order) patients*)
- Продолжено лекување (дел 12A-12D) принудни пациенти (*Continuing treatment (section 12A-12D) involuntary patients*)
- Наредби за проценување и дијагноза, наредби за проценување и лекување (*Assessment orders and diagnosis, assessment and treatment orders*)
- Психохирургија (*Psychosurgery*)

Овие и други брошури се достапни напишани со големи букви на интернет на www.health.vic.gov.au/mentalhealth.

Одредени брошури се исто така достапни на други јазици.

Телефонска линија за информации

Вие може да слушате снимени информации за електроконвулзивната терапија на поголем број јазици, ако се јавите на телефонската информативна линија.

Линиите се отворени 24 часа дневно, седум дена во неделата.

Англиски	9679 9838
Арапски	9679 9825
Камбоџански	9679 9826
Кантоншки	9679 9827
Хрватски	9679 9828
Грчки	9679 9829
Италијански	9679 9830
Македонски	9679 9831
Мандарински	9679 9837
Српски	9679 9834
Сомалиски	9679 9832
Шпански	9679 9833
Турски	9679 9835
Виетнамски	9679 9836

Издание на Одделот за ментално здравје и дрога при Министерството за хумани служби на Владата на Викторија, Мелбурн, Викторија, Австралија.

© Авторски права на Државата Викторија, Министерство за хумани служби, 2008.

Ова издание може да се умножува делумно или во целост под услов да се наведат авторските права.

Септември 2008 (080519)

Одобрено од Владата на Викторија, Мелбурн

Дали оваа брошура ви треба во друг формат?

Ако оваа брошура ви треба во друг формат, разговарајте со службеникот задолжен за вашиот случај (case manager) или било кој член на тимот што ве лекува.

Department of
Human Services